

11. søndag efter trinitatis

Kan I huske Morten Bøje?

Det var ham, der var blandt de kun 137, som overlevede det katastrofale forlis med skibet Estonia. 852 mennesker omkom. Den 28. september er det 30 år siden!

Morten blev interviewet til Kr. Dagblad forleden dag. I interviewet fortæller han om, hvordan bovporten blev revet af skibet, og hvordan skibet øjeblikkeligt krængede om på siden, og vægge blev til gulv. Han fortæller om, hvordan han løb forbi en kvinde, som var klemt inde bag et skab, og hvordan han ude i redningsbåden på det åbne og kolde hav varmede sig under et menneske, som ikke længere åndede.

Han fortæller, at han er taknemmelig over at have overlevet.

Men resten af historien, siger han, er skam:

Skam over den uretfærdighed, der er, ved at være i live, mens 852 mennesker mistede livet.

Skam over, at han var ringere, end han troede, fordi han kun var optaget af at redde sit eget liv.

Skammen skyldes, at han ikke kunne leve op til sine egne idealer.

Selv siger han:

”Det handler også om mandeideal; at redde nogen ud af suppedasen, at redde nogens liv. Det var og er i mit værdisæt det ædleste, der findes.”

Han fortæller, at han har lært at bære over med sin egen svaghed.

Han er langt fra den eneste, som har kæmpet med skam ved at være en af få overlevende. Overlevende Kz-fanger kæmpede også med skam, og for nogen fyldte skammen så meget, at de ikke kunne leve med den. De tog deres eget liv – i skam.

Det er en alvorlig og barsk historie at tage med på prædikestolen på denne skønne søndag i august, men jeg mener, at den siger noget meget vigtigt om skam, som er en del af prædiketekstens kerne i dag.

Det er noget underligt noget med følelsen af skam, for den handler ikke kun om de konkrete handlinger eller undladelser. Det er nemlig skyld.

Nej, med skammen handler det om selve mennesket; hvordan det er; vi er inde og anfægte og kritisere menneskets karakter, personligheden.

Vi kender alle til følelsen af skam, mere eller mindre. Skammen opstår, som Morten Bøje selv er inde på, ved at man opstiller nogle idealer, som man måler sig op imod. Morten Bøje har nogle mandeideal om at redde menneskeliv. Andre har idealer om at leve klimavenligt, og de oplever klimaskam, når de alligevel sætter sig ombord på et fly, eller sætter tænderne i en

rød bøf. Eller måske skammer man sig over, at man ikke fik besøgt sin gamle tante ofte nok, og nu er hun død.

Skam er ikke nødvendigvis afhængig af, at man er skyldig i noget. Et offer for voldtægt kan også føle skam, selvom vedkommende på ingen måde er skyld i voldtægten.

Måske kan det også føles en lille smule ædelt at være skamfuld. Man kan se sådan på det, at man synes, at det vidner om, at man i sin karakter har dyder som pligt, ansvar og samvittighed. Og inderst inde er man faktisk stolt over at være skamfuld. Måske er det det, som er på spil, når nogen skammer sig over vores forfædre, som koloniserede fjerne egne og behandlede de lokale som slaver.

Skammen opstår, når man sætter sig selv på anklagebænken og afsiger en dom over sig selv. Dommen lyder: Thi kendes for skam.

Skam er et menneskeligt vilkår. Men skam er ikke kun dårligt, for skammen er også i et eller andet omfang hensigtsmæssig, fordi den regulerer og opdrager vores adfærd. Tænk bare på, hvordan Danmark ville se ud om sommeren, hvis ikke det lille barn med tiden havde lært, at det er skamfuldt at gå rundt med numsen bar!

Teolog og højskolelærer Christian Hjortkær har skrevet en bog om skam (*Skamfuld hedder den*), og der skriver han, at vi som mennesker og som samfund har *brug* for den rette mængde skam for at kunne leve sammen,

Lever man i et meget frit samfund, vil der ideelt set være mere plads til det enkelte individ, fri seksualitet og frihed til at være den, man er, men i praksis vil der ofte herske lovløshed, anarki og uhæmmet voldsudøvelse.

Der kan på den anden side være for *meget* skam i et samfund; f.eks. hvor moralen er så styrende, at normalitetsbegrebet bliver indsnævret. Der vil så skulle ganske lidt til, før nogen vil blive anset for kriminel eller afvigende i styrets og i andres øjne. For meget skam lammer mennesker.

Jeg tror, man må sige, at det samfund, som Jesus levede i, var et samfund, hvor der var *for* meget skam. Idealet var at leve op til Moseloven. Moseloven indeholder 613 forbud og påbud. Var der nogen, som havde styr på disse regler, så var det farisæerne. De vidste nok, hvad man måtte, og hvad man ikke måtte. De vidste så sandelig godt, at man ikke måtte begå ægteskabsbrud. At man ikke måtte spise sammen med urene mennesker.

I dagens tekst er vi med til middag hos farisæeren Simon. I skal forestille jer, at der ligger – ja ligger for det gjorde man dengang – en flok mænd på senge eller brikse, mens der bliver sørget for dem, hvad angår mad og drikke. Der ligger de ”midt i en alvorlig diskussion om ting af væsentlig og stor betydning”, som Steffen Brandt fra TV2 synger i en sang. Og dér – midt i denne væsentlige mandesnak – kommer der en kvinde ind. Ja, ikke blot en kvinde, men tilmed en kvinde, som lever i synd. Måske er hun prostitueret. Det ved vi ikke med sikkerhed. Men værdig til at deltage i dette fine selskab, det er hun i hvert fald ikke! Og hun går sporenstregs

hen til Jesus, og med sine tårer vasker hun hans fødder, og med sit udslåede hår tørrer hun dem igen.

På den tid var det helt almindeligt, at man vaskede sine gæsters og fornemme folks fødder, så der er ikke i sig selv noget ejendommeligt ved denne fodvask. Det ejendommelige er derimod, at kvinden bare sniger sig ind, og at hun optræder på en ydmyg og selvudslættende måde. Hun er så udmærket klar over, at hun ikke lever op til samfundets idealer om at være en dydig kvinde, og hun ved godt, at hun ikke er værdig til at betræde Simon farisæerens hus. Men hun har bidt hovedet af al *skam* og er trængt ind i selskabet alligevel.

Og herefter er der to spor i fortællingen. Der er Simon farisæerens reaktion, og der er Jesu ord.

Hvis vi først ser på Simon, så reagerer han på en måde, som mange af os nok også ville kunne finde på at reagere på. I sine tanker udskammer han kvinden, og han lader forstå, at det er skamfuldt, når *sådan* en kvinde rører ved Jesus. Med sine tanker ophøjer han sig selv; han ser det som beviset på, at han selv har dyder, og at han selv kan leve op til Moselovens idealer. Jo, han er sandelig en ædel mand. Der er ikke meget forståelse at spore hos ham!

Og så er der Jesu svar. Først fortæller han en lignelse om en pengeudlåner, der havde to skyldnere. Den ene skyldte 500 denarer; den anden 50. Men eftersom ingen af dem alligevel kunne betale, eftergav han dem begge gælden. Jesus spørger Simon: "Hvem af dem vil så elske ham mest", og Simon svarer "Den, han eftergav mest."

Altså med andre ord – han, som havde den største gæld. Eller sagt på en anden måde – han, som var mest skyldig.

Og så taler Jesus til kvinden og siger, at hendes synder er hende forladt. Din tro har frelst dig, siger han. Gå bort med fred.

Det er dér i mødet med Jesus, at kvinden bliver løst fra sin skam. Hun har værdi, trods alle sine fejl og mangler. "Alle skuffer over tid. Og jeg vil komme til at skuffe dig". Sådan synger bandet Minds of 99, og det er så sandt. Alle skuffer vi over tid!

Med sine ord til kvinden viser Jesus os, at skammens modgift er kærlighed. Det er kærligheden, som løser mennesket fra skammen. Ikke den erotiske og romantiske kærlighed, men derimod kærligheden i kristen betydning; kærlighed som forpligtelsen til at elske sin næste; den forpligtelse gælder også det menneske, der i skammen over sig selv har mistet troen på kærligheden i sig selv.

Jeg gør mig ingen forhåbninger om, at hverken I eller jeg selv er i stand til i enhver situation at sætte kærligheden over skammen. Man siger ganske vist, at kærligheden overvinder alt (sådan synger Steffen Brandt også), men det betyder altså ikke, at kærligheden altid vinder.

Det betyder derimod, at når man lader kærligheden råde, *så* overvinder den alt. Men alt for ofte, når mennesker mere eller mindre lammes af skamfuldhed, så er det, fordi de lader tvivlen og deres skepsis råde, og så har kærligheden ikke en chance.

Der findes mennesker, som føler så stor skam, at hverken kærlighed og tilgivelse fra andre mennesker eller deres egen overbærenhed over deres egen svaghed, kan løse dem fra skamfuldheden.

Men der er et sted, hvor vi altid møder den uforbeholdne kærlighed, og hvor vi trygt kan lade kærligheden råde, det er ved nadverbordet. Ligesom kvinden gjorde, kan vi snige os med til Herrens bord, og der kan vi møde nåde, tilgivelse og kærlighed, for det er i mødet med Jesus, at mennesket bliver løst fra sin skam. Det er selve kærlighedens væsen.

I dag har jeg formastet mig til at tage et par citater med af et par danske popmusikere. Men man skal være varsom med at tolke kristne budskaber ind i deres tekster, så for at få de musikalske referencer tilbage på sporet vil jeg lade Grundtvig få det sidste ord.

I den salme, som vi skal synge om lidt, skriver han nemlig:

Mine synder, mine domme,
bundløst dyb at tænke på!
Lad din nåde til dem komme
og i dybde overgå!
Når af den jeg er oplivet,
jeg, hvem meget er tilgivet,
elske vil dig evigt ømt.

Amen